

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА РЕГІОНУ В КОНТЕКСТІ ТРАНСКОРДОННОЇ СПІВПРАЦІ

Реслер Марина Василівна

доктор економічних наук, завідувач кафедри обліку і оподаткування та маркетингу Мукачівського державного університету, академік Академії економічних наук України
м. Мукачево

Ключові слова:

*трансграничний регіон,
трансграничний простір,
трансграничне співробітництво,
єврорегіональне співробітництво,
економічна безпека регіону*

У статті визначено особливості забезпечення економічної безпеки регіону через потенційні загрози у трансграничному просторі та розкрито деякі властивості трансграничних регіонів України. Визначено основні види загроз у трансграничному регіоні такі, як: зовнішньоекономічні, зовнішньополітичні, продовольчі, енергетичні, екологічні, економічні та інформаційні.

Keywords:

*cross-border region,
cross-border space,
cross-border cooperation,
the Euroregional cooperation,
economic security of the region*

In the article the features of economic security of the region through potential threats in a transboundary space and discussed some properties of the border regions of Ukraine. Identified principal threats to the transboundary region such as: foreign trade, foreign policy, food, energy, environmental, economic and informational.

Ключевые слова:

*трансграничный регион,
трансграничное пространство,
трансграничное сотрудничество,
еврорегиональное сотрудничество,
экономическая безопасность региона*

В статье определены особенности обеспечения экономической безопасности региона через потенциальные угрозы в трансграничном пространстве и раскрыты некоторые свойства приграничных регионов Украины. Определены основные виды угроз в трансграничном регионе такие, как: внешнеэкономические, внешнеполитические, продовольственные, энергетические, экологические, экономические и информационные.

Історія євроінтеграції Закарпаття налічує кілька століть, протягом яких наші пращури жили в мирі і злагоді в самому центрі Європи, не зважаючи на хід політичних процесів, який диктував той час. Досить лише згадати, що за неповні 100 років Закарпаття перебувало в складі шести країн. У зв'язку з інтеграційними процесами в Європі для Закарпаття великого значення набуває

діяльність у сфері трансграничного та міжрегіонального співробітництва та безпека виробничої сфери.

В умовах розвитку Закарпатського регіону трансграничне співробітництво – це дієвий інструмент європейської інтеграції, зміцнення міждержавних відносин та вирішення регіональних проблем, зокрема через активну участь територіальних громад прикордонних

країн у співпраці з сусідами. Цим шляхом пройшли всі країни Східної Європи, які приєдналися до Євросоюзу в останні десятиліття.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З набуттям Україною незалежності та зростанням ролі міжнародного співробітництва у діяльності держави й регіональному розвитку у зміцненні економіки країни, науковці звернули свою увагу на процеси та явища, які виникають в межах транскордонних регіонів. Дослідження проблематики забезпечення економічної безпеки на рівні регіону в умовах транскордонного співробітництва та регіонального розвитку присвячені праці таких українських вчених, як Беленького П., Варналія З., Власюка О., Жаліла Я., Долішнього М., Засадко В, Мікули Н., Мокія А., Писаренко С., Студеннікова І.В, М. Флейчук, Яремко Л.. Незважаючи на великий внесок зроблений науковцями у розвиток даної проблематики, все-таки певні теоретичні та прикладні питання потребують подальших досліджень.

Мета статті. Метою написання статті є визначення особливостей забезпечення регіональної економічної безпеки в процесі транскордонної, в тому числі й євро регіональної, співпраці, яка може стати засобом підвищення рівня економічного розвитку прикордонних територій та стимулом пришвидшення інтеграції України в Європейську спільноту.

На сьогоднішній час уряд затвердив Державну програму розвитку транскордонного співробітництва на 2016-2020 роки. Відповідну постанову Кабінету Міністрів прийнято 23 серпня 2016 р. № 554.

Програма визначає: пріоритетні напрями та основні завдання розвитку транскордонного співробітництва на 2016-2020 роки; механізм її реалізації; обсяги та джерела фінансування. Реалізація Програми здійснюватиметься шляхом виконання визначених заходів та проектів транскордонного співробітництва, яким може надаватися державна фінансова підтримка. Програмою передбачається реалізація 25 проектів

транскордонного співробітництва, які спрямовані на розвиток інфраструктури, прикордонних регіонів України, охорону навколишнього середовища.

Основними джерелами фінансування проектів транскордонного співробітництва будуть Програми прикордонного співробітництва Європейського інструменту сусідства і партнерства на 2007-2013 роки та Програми прикордонного співробітництва Європейського інструменту сусідства на 2014-2020 роки, а також державний та місцеві бюджети. Виконання Програми сприятиме консолідації зусиль суб'єктів та учасників транскордонного співробітництва та концентрації ресурсів заради досягнення збалансованого розвитку та підвищення конкурентоспроможності прикордонних регіонів України.

Слід зазначити, що транскордонне співробітництво відбувається на різних рівнях: між регіонами, між обласними органами, між органами місцевого самоврядування, на інституційному рівні, а також в рамках Карпатського євро регіону та Програм прикордонного співробітництва.

Транскордонне співробітництво (ТКС) є однією з важливих форм європейської інтеграції, що здійснюється на регіональному рівні і посідає особливе місце у процесі формування регіональної політики України. Поглиблення транскордонного співробітництва відкриває нові можливості для активізації господарської діяльності на прикордонних територіях, підвищення їх конкурентоспроможності шляхом мобілізації природно-ресурсного потенціалу регіонів сусідніх країн, досягнення інтегрального ефекту внаслідок усунення бар'єрів для руху товарів, послуг, капіталу, інформації і технологій. У контексті забезпечення економічної безпеки транскордонне співробітництво набуває специфічного значення, оскільки рівень безпеки впливає на інтенсивність ділових відносин між прикордонними територіями.

В умовах посилення інтеграції України у світову економіку, товарна незба-

лансованість експорту та імпорту в Україні, а також їх вплив на рівень життя населення і розвиток економіки свідчать про недосконалість зовнішньоторговельної політики, що, відповідно, негативно впливає на забезпечення економічної безпеки країни. Цим обумовлено необхідність застосування нового механізму посилення економічної безпеки, який полягає у зменшенні залежності виробництва від імпорту, покращанні технологій виробництва, структурних змінах імпорту та покращенні торговельного балансу. Посилення економічної безпеки стане стійким реальним процесом за умови здійснення цілого комплексу необхідних заходів у різних сферах: у зовнішній торгівлі, в сфері виробництва, фінансів, продовольчого і сировинно-ресурсного забезпечення, інвестиційній, охороні навколишнього середовища тощо. Визначальний вплив на розвиток ТКС та рівень економічної безпеки держави має інноваційна складова. Інноваційний потенціал України та її прикордонних територій за багатьма параметрами відповідає рівню розвинених країн (наявність висококваліфікованої робочої сили, широкої мережі навчальних, наукових і науково-технічних закладів). Саме тому видається доцільним формування інноваційно-інвестиційної моделі транскордонного співробітництва, пріоритетами повинні стати:

- сприяння економічному та соціальному розвитку прикордонних регіонів України;

- підвищення стандартів та якості життя, добробуту і забезпечення безпеки життя та охорони навколишнього природного середовища;

- посилення інституційної спроможності прикордонних регіонів України у здійсненні транскордонного співробітництва;

- сприяння створенню умов та визначення інструментів для забезпечення мобільності людей, товарів і капіталу.

При формуванні та реалізації державної політики транскордонного співро-

бітництва необхідно враховувати специфічні особливості ТКС, а саме: 1) основні акценти повинні бути звернені на спільну роботу, координацію та узгодження; 2) транскордонна співпраця повинна стосуватися всіх сфер життєдіяльності населення; 3) одним із основних об'єктів політики повинен бути кордон і стосовно нього повинна вирішуватися двояка задача: забезпечення необхідного рівня захисту держави та досягнення вільного переміщення через кордон; 4) транзитність території; 5) раціональне та екологічно безпечне використання спільних природних ресурсів [2].

В рамках світової співпраці з сусідніми регіонами немаловажну роль відіграє транскордонна безпека виробничої сфери України на сьогодні, в умовах глобалізації та стандартизації світової економіки, посилюється вплив від потрясінь в економіці окремої країни на інші. В Україні підвищується актуальність питання її національної безпеки задля забезпечення її суверенітету, конкурентоспроможності на світовому ринку чи покращення рівня життя населення. Основною складовою національної безпеки є виробнича безпека, яка є важелем продуктивного функціонування економіки та складовою економічної безпеки. Під виробничою безпекою розуміється такий рівень розвитку промислового комплексу певної країни, за якого вона здатна забезпечити зростання економіки та її розширене відтворення. Основними складовими, що забезпечують виробництво, є: капітал, людські ресурси, земля та підприємницький хист. Також, до них можна віднести технологію виробництва, інформацію, енергію тощо [3, с. 75].

У своїй праці С. Науменко та Л. Науменко ґрунтовно описали взаємозв'язок економічної безпеки з транскордонним співробітництвом регіону через виокремлення функціональних складових економічної безпеки регіону таких як: сировинно-ресурсної, продовольчої, енергетичної, екологічно-техногенної, технологічної, фінансової,

зовнішньоекономічної [4]. В. Мунтіян відносить до «внутрішніх складових» економічної безпеки держави, окрім ресурсно-сировинної, енергетичної, фінансової, воєнно-економічно технологічної, продовольчої, соціальної, демографічної, екологічної та тіньової економіки [5, с.459] ще й інформаційну безпеку. Ми вважаємо, що доцільно додати ще одну компоненту – інформаційну безпеку, до переліку складових С. Науменко та Л. Науменко. Це можна пояснити тим, що інформація в наш час відіграє провідну роль у економічному розвитку як на державному, так і

локальному, регіональному рівнях. Забезпечення інформацією та інформаційна безпека мають вкрай важливе значення у транскордонному просторі, так як вчасний рівномірний надійний обмін інформацією сприяє поглибленню стосунків між громадами, органами місцевої влади, громадськими організаціями та іншими учасниками транскордонної, в тому числі євро регіональної, співпраці, підвищенню рівня зайнятості населення, ефективному прийняттю рішень та плануванню розвитку прикордонних територій, стимулює розвиток підприємницької діяльності тощо.

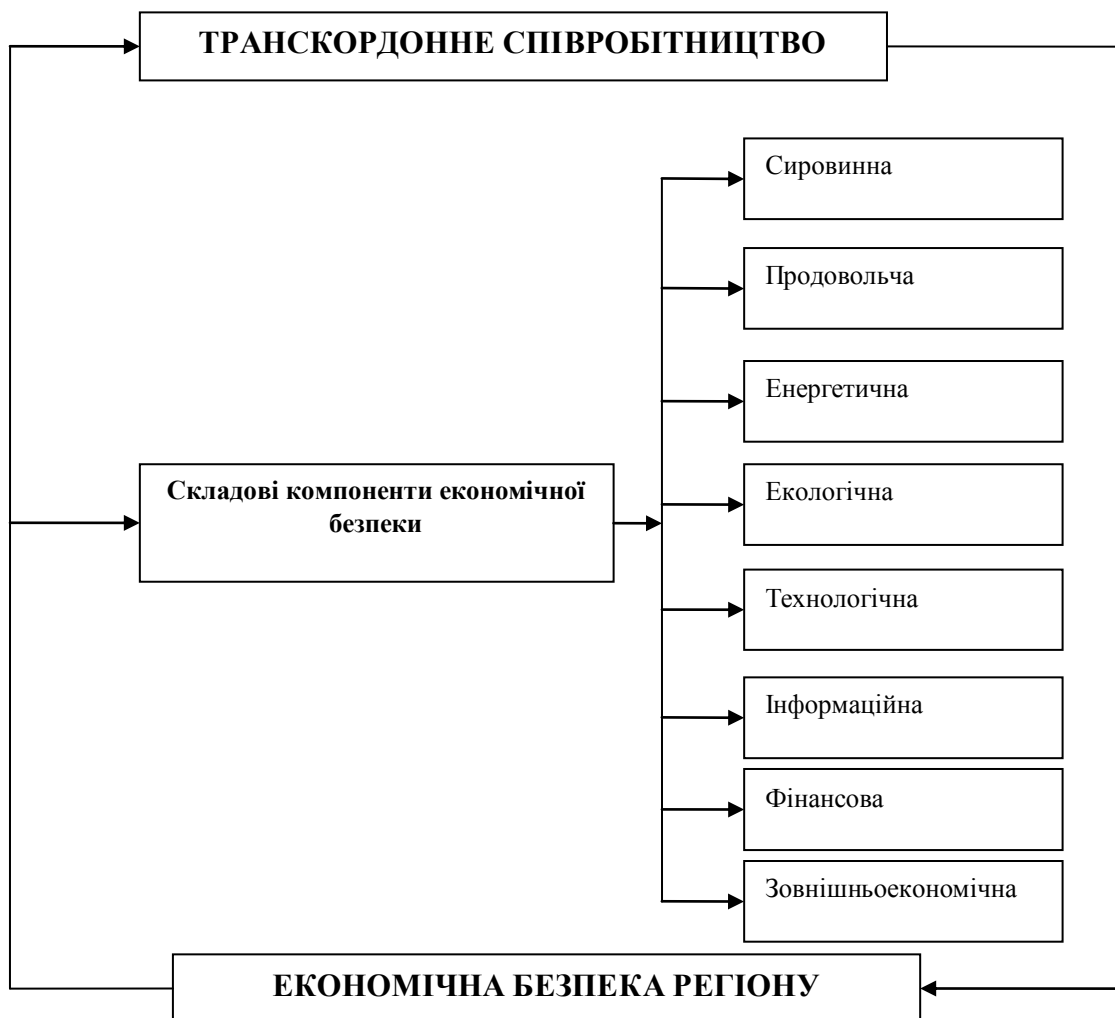

Рис. 1. Складові компоненти економічної безпеки регіону в контексті транскордонної співпраці.

На рис. 1. показано компоненти економічної безпеки прикордонного регіону з врахуванням функціонування транскордонного співробітництва.

Економічна безпека в транскордонному просторі забезпечується під впливом таких чинників, як покращення інвестиційного клімату для залучення необхідного розміру інвестицій, збіль-

шення долі інноваційної продукції, структурне перетворення економіки, розвиток прикордонної інфраструктури, ефективне використання та застосування власних джерел та можливостей розвитку регіонів тощо. Забезпечення економічної безпеки регіону залежить від здатності як центральних так і місцевих органів влади створити сприятливе середовище для залучення інвестицій, розвитку малого та середнього підприємництва, створення робочих місць, покращення добробуту населення та забезпечити конкурентоздатність, стабільний економічний розвиток регіону, який би ефективно функціонував, як окрема, відносно самостійна частина цілого механізму економічної системи країни. В основі економічної безпеки регіону як категорії відображаються регіональні інтереси (забезпечення і підтримка гідного рівня життя населення, раціональне використання наявного економічного потенціалу, реалізація незалежної соціально-економічної політики регіону, збалансованість та інтегрованість у фінансову систему країни) і необхідність їхнього захисту від різноманітних внутрішніх (що виникають у межах регіону) і зовнішніх (з боку проведеної економічної політики держави, адміністрацій інших регіонів, іноземних держав) загроз при дотриманні балансу із загальнонаціональними інтересами [6].

Отже, на рівень виробничої безпеки будуть впливати: рівень розвитку технологій; інформаційна забезпеченість; наявність необхідних ресурсів; якість організації виробництва; рівень розвитку виробничої та соціальної інфраструктури.

Розвиваючи сучасні тенденції економічної теорії, та звертаючись до пошуку нових, гуманних факторів впливу на динаміку національної та світової економіки, перш за все потрібно звернути увагу на інституціональні чинники. За однією з класифікацій інституціональних чинників економічного зростання країни (за К. Пічем) правомірно виділити наступні їх групи:

- загальні (ідея, парадигма, що домінує у суспільстві; рівень історичного розвитку);

- соціальні та психологічні (відносно сталі характеристики суспільства, що змінюються еволюційно; національна культура, менталітет, характерна етнічна та релігійна поведінка);

- політичні (рівень якості та узгодженості державних структур, бізнесу та науково-інноваційних закладів; їх відповідність неформальним правилам та традиціям);

- економічні (чіткі норми, які визначають ефективні та неефективні види діяльності; методи управління; права власності; правила торгівлі; ефективність банківської та фінансової системи; податкова система; формальні економічні інститути) [7].

Проблеми транскордонної безпеки національної економіки загострилися у зв'язку із, по-перше, тривалими наслідками світової фінансової кризи, а, по-друге, із поглибленням сучасних проблем геоекономічного розвитку, викликаних останніми подіями в Україні. Науковці усвідомлюють, що без з'ясування причин глобального та макрорегіонального характеру важко знайти пояснення економічним процесам, які відбуваються на нижчих рівнях ієрархічної системи. Як зазначали М. Хардт та А. Негрі у відомій праці «Імперія»: «Для того, щоб економічна наука сьогодні працювала, вона повинна будуватися навколо загального, глобального» [8].

Висновки. Активізація транскордонного співробітництва, в тому числі і єврорегіонального, потребує якісної регіональної політики, в основі якої б лежали сучасні механізми регіонального розвитку. Забезпечення економічної безпеки з врахуванням особливостей у транскордонному просторі повинно бути одним з головних елементів цієї політики. Вплив потенційних загроз на регіональну економічну безпеку в умовах єврорегіонального співробітництва та механізми захисту від негативних чинників потребують подальших досліджень.

1. Кушніренко О. М. Державна підтримка розвитку транскордонного співробітництва: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з державного упр-ня : спец. 25.00.02 «Механізми державного управління» / О. М. Кушніренко. – К., 2007. – 18 с.
2. Чучка І.М. Транскордонне співробітництво в контексті економічної безпеки України / І. М. Чучка, Р. І. Молдавчук // Актуальні проблеми економіки. – 2010. - 9(111). – С. 92-98
3. Панчишин С. М. Макроекономіка: навчальний посібник / С. М. Панчишин. – К.: Либідь, 2002. – 614 с.
4. Науменко С.В., Науменко Л.М. Концептуальний підхід до формування механізму підтримки економічної безпеки регіону. // Вісник Волинського інституту економіки та менеджменту. – №1, 2011 [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Vviem/2011_1/17.pdf
5. Мунтіян В. І. Економічна безпека України / В. І. Мунтіян. – К.: Вид-во КВІШ, 1998. – 462 с.
6. Користін О. Є. Економічна безпека. 2010 [Електронний ресурс] / Режим доступу : http://pidruchniki.ws/15840720/ekonomika/ekonomichna_bezpeka_-_koristin_oye
7. Piech, K. (ed.), Economic Policy and Growth of Central and East European Countries. London, University College London, 2003 p.
8. Хардт М., Негри А. Империя / Пер. с англ. под ред. Г.В.Каменской. - М.: Праксис, 2004. - 440 с.

УДК 658

ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДХОДІВ ФІНАНСОВОЇ ДІАГНОСТИКИ У ВІТЧИЗНЯНІЙ АНАЛІТИЧНІЙ ПРАКТИЦІ

Головачко Василь Михайлович,

кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і оподаткування та маркетингу Мукачівського державного університету,

Максименко Діана Вікторівна,

кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і оподаткування та маркетингу Мукачівського державного університету,

Ліба Наталія Степанівна,

кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і оподаткування та маркетингу Мукачівського державного університету,
м. Мукачєво

Ключові слова:

*управління,
фінансова діагностика,
інновації,
моделювання*

В сучасних умовах господарювання питання фінансової діагностики набуває особливо важливого значення для всіх ланок господарської системи. Діагностика фінансової діяльності підприємства є головним методом забезпечення прибуткової підприємства. Застосування інноваційних підходів фінансової діагностики передбачає систематичну оцінку його діяльності з використанням різних методів, прийомів та методик аналізу. Це забезпечує оцінку фінансових результатів діяльності підприємства і, створює передумови для визначення проблем у фінансовій діяльності та способів ефективного використання фінансових ресурсів, а також їх раціонального розміщення.